

KAREL ČAPEK - KRAKATIT

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

utopický román s prvky sci-fi (próza, epika)

Literární směr:

vydáno r. 1924 (napsáno r. 1922) – střední období autorovy tvorby (Karel Čapek dílo vytvořil během svého pobytu v Jindřichově Hradci); česká meziválečná próza

Slovní zásoba:

spisovná čeština – poměrně moderní a bohatý jazyk; proloženo slangovými, technickými a cizojazyčnými názvy; občas vulgarismy

Stylistická charakteristika textu:

text výborně navozuje skutečnou atmosféru

Vypravěč:

vypravěčem je sám autor (-er forma) – vnější nezávislý pozorovatel děje

Postavy:

ING. PROKOP: inteligentní vynálezce; chemický inženýr; jeho názory jsou většinou pozitivní, ale nepřilíhí trvalé; TOMEŠ: Prokopův kamarád ze studií; zneužívá jeho situace a snaží se zmocnit jeho vynálezu; PRINCEZNA: Prokop se do ní platonicky zamiluje; CARSON: podvodník, který chce od Prokopa vylákat výrobní postup; DAIMON: majitel těžební společnosti; ANČA; TOMEŠŮV OTEC; aj.

Děj:

ing. Prokop (chemik) vyrobí nevidaně silnou výbušninu → pojmenuje ji Krakatit (podle indonéské sopky Krakatoa) → výbušnina se aktivuje i bez jasné příčiny → nehoda v laboratoři → ing. Prokop se potácí Prahou a potkává Tomeše, kamaráda ze studií → ten se o něj postará → když se Prokop vzbudí, uvědomí si, že v poblouznění horečkou vyzradil Tomešovi informace o svém ničivém vynálezu → vydává se po jeho stopách, aby ho zastavil → cesta na venkov za Tomešovým otcem, lékařem → znovu onemocní a zůstává v péči Tomešova otce a jeho dcery Anči → zapomíná na své vědecké poslání, jelikož se do Anči zamiluje → po nějaké době se znovu rozjíždí kolotoč intrik a snah o získání výrobního postupu ke Krakatitu → prostřednictvím inzerátu v novinách kontaktuje ing. Prokopa jakýsi Carson → Prokop se dostává do tajné laboratoře, kde má být i Tomeš → Prokop je zde však zadržován, dokud neprozradí výrobní postup Krakatitu → prozrazuje ho, ale kvůli obavám z jeho zneužití zůstává → naváže vášnivý vztah s "princeznou" → ta ho po nějaké době vyvádí ven z laboratoře → cesta do těžební společnosti → zde se nalézá obrovský vysílač, který ovládá výbušnost Krakatitu → Tomeš v té době dělá v jiné továrně pokusy s Krakatitem → vysílač však vysílá, a tak celá továrna i s Tomešem vyletí do vzduchu → v závěru se ing. Prokop setkává s dědečkem, který symbolizuje boha a v dialogu s ním hodnotí svůj život → nakonec postup výroby zapomíná

Kompozice:

celé dílo je rozděleno do 54 kapitol; běžná (chronologická) časová návaznost děje

Prostor:

Praha; Baltino (Švýcarsko)

Čas:

blíže neurčený

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

kritika lidské sobeckosti a snahy získat vše jen ve svůj prospěch; upozornění na zodpovědnost vědců za vlastní vynálezy; Čapek v tomto díle částečně předpověděl pozdější vývoj atomové bomby

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

probíhá 1.světová válka (1914-1918); Říjnová revoluce v Rusku – nástup komunistů (1917); vznik samostatného Československa – prvním prezidentem je T. G. Masaryk (1918); sovětsko-polská válka o území (1919-1921); vznik Společnosti národů (1920); Adolf Hitler se stává předsedou NSDAP (1921)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

značné vlastnictví; po r. 1918 rozvoj velkých podniků, bank i menších živnostníků

Kontext dalších druhů umění:

MALBA: Alfons Mucha (1860-1939); Mikoláš Aleš (1852-1913); Vojtěch Hynais (1854-1925) – autor opony Národního divadla; Josef Čapek (1887-1945); Emil Filla (1882-1953); František Kupka (1871-1957); Max Švabinský (1873-1962); SOCHAŘSTVÍ: Josef Václav Myslbek (1848-1922)

Kontext literárního vývoje:

období české meziválečné prózy; v české literatuře byl patrný vliv proletářství (Jiří Wolker); dále tvořili např. Karel Poláček, Eduard Bass, Vladislav Vančura nebo Jaroslav Hašek

AUTOR

Život autora:

Karel Čapek (1890-1938) – byl jeden z nejslavnějších českých spisovatelů, světoznámý dramatik a prozaik, novinář, překladatel, cestovatel, gurmán, fotograf, intelektuál, demokrat, filozof a předchůdce moderního žánru sci-fi; nar.v Malých Svatoňovicích (otec lékař) – gymnázium v Hr. Králové (protirakouský spolek) – poté Brno a Praha; r. 1915 ukončil studium na filozof. fakultě UK – další studia v Berlíně a Paříži – nemoc – zahajuje lit. tvorbu – nenarukoval do 1. svět. války (ale přesto ho silně ovlivnila) – od r. 1917 vychovatelem ve šlechtické rodině – novinářem v Národních listech – od r. 1921 v Lidových novinách – poté dramaturgem ve Vinohradském divadle a předsedou PEN klubu – svatba s Olgou Schienflugovou (r. 1935) – r. 1938 pocítil velké rozhořčení nad Mnichovskou dohodou a varuje před válkou vedenou nacisty – odchází krátce do ústraní (Stará Huť u Dobříše) – odmítá emigraci – umírá na zápal plic (chvilu před zatčením gestapem zejména za protiválečná díla); ZAJÍMAVOSTI: jako první na světě v díle R.U.R. použil slovo robot, které ve skutečnosti vymyslel jeho bratr Josef; jako přesvědčený demokrat odmítal násilí a podporoval Hrad (TGM); byl sedmkrát za sebou nominován na Nobelovu cenu za lit.

Vlivy na dané dílo:

zájem o katastrofická témata; 1. světová válka – obava z dalšího ozbrojeného konfliktu

Vlivy na jeho tvorbu:

demokratické smýšlení (podpora Hradu); odpor k násilí (od 1. svět. války); nesouhlas s Mnichovskou dohodou; kritika nacismu; záliby ve futurologických a katastrofických tématech; obliba cestování a přírody

Další autorova tvorba:

tvořil zejména prózu, divadelní hry (dramata), cestopisy, knížky pro děti, knihy se zahradnickou tematikou, ale i politická díla; PRÓZA: Továrna na absolutno (1922); Povídky z jedné a druhé kapsy (1929); Válka s mlouky (1936); DRAMA: Loupežník (1920); R.U.R. (1920); Ze života hmyzu (1921; spolu s bratrem Josefem); Věc Makropulos (1922); Bílá nemoc (1937); Matka (1938); PRO DĚTI: Dášenska (1938; spolu s bratrem Josefem); ZÁHRADA: Zahradníkův rok (1929); CESTOPISY: Italské listy; Vylet do Španěl; Obrázky z Holandska; Cesta na sever

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Krakatit (čs. film; 1948) – režie: Otakar Vávra; hl. role: Karel Rösner

LITERÁRNÍ KRITIKA

Aktuálnost tématu a zpracování díla:

varování před jakýmkoli druhem ničivého vynálezu je bezpochyby i dnes velice aktuální

SROVNÁNÍ

Srovnání s vybraným literárním dílem:

Jules Verne - Vynález zkázy (podobné téma - vynálezce v tomto díle také objeví extrémně silnou výbušninu)

román - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav

utopie - idealizovaná představa nerealného budoucího stavu, např.stavu společnosti (myšleno i jako literární žánr); např. Karl Marx a Bedřich Engels a jejich myšlenka komunistické společnosti

česká meziválečná próza - česká próza mezi 1.a 2.svět.válkou; literaturu zde ovlivnilo mnoho proudů – např.pragmatismus, existencialismus, marxismus nebo fašismus; tvořili např. Karel Čapek, Eduard Bass, Jaroslav Hašek, Ivan Olbracht, Karel Poláček nebo Vladislav Vančura, spíše k německé próze bývá řazena pražská tvorba Franze Kafky

pátečníci - skupina prvorepublikových politických a uměleckých osobností, kteří se každý pátek scházeli v Čapkově vile na Vinohradech; Členové: TGM, Jan Masaryk, Josef Čapek, Ferdinand Peroutka, Eduard Bass, Karel Poláček, Edvard Beneš, Vl.Vančura, aj.; zakladatelem byl Karel Čapek

PEN club - celosvětové sdružení spisovatelů, žurnalistů a vydavatelů; nejstarší světová organizace na ochranu lidských práv, která propaguje spolupráci mezi všemi spisovateli; zal.r. 1921 v Londýně; 1.předsedou se stal John Galsworthy; prvními členy byli např. George Bernard Shaw nebo Herbert George Wells; prvním českým členem se stal r. 1923 Alois Jirásek a 1.českým předsedou Karel Čapek